

Speech herdenking Merwederazzia, dd 20 mei 2026 (door Sietze Waterham)

Beste burgemeester, beste nabestaanden,

Beste mensen die zich van harte inzetten om het verleden levend te houden,

Beste belangstellenden,

En natuurlijk beste leerlingen van de groepen 8 van de Oranje-Nassauschool,

Wat mooi om hier op deze 20^e mei 2026 bij elkaar te komen bij het monument voor de Merwedegijzelaars, hier aan de Merwede in Sliedrecht. In Hardinxveld-Giessendam en in Werkendam vind je een vergelijkbaar monument. Ook daar wordt rond deze tijd stilgestaan bij wat er 82 jaar geleden, op 16 mei 1944 gebeurde. In Sliedrecht en een aantal omliggende dorpen werden in totaal 589 jonge mannen van rond de 20 jaar opgepakt. Het was een wraakactie van de Duitsers. Een maand daarvoor werd een bakker uit Giessendam, Wouter Smit, zomaar doodgeschoten door een landwachter. De verontwaardiging was groot. Hoe durfde deze man dit te doen! Een onschuldige bakker, een echtgenoot, een vader! Ook de mensen van het verzet waren bij elkaar gekomen om dit te bespreken. Langzamerhand ontstond er een plan om de dood van de bakker te vergelden. Ze moeten toch weten dat dit niet zomaar ongestraft mag gebeuren?! Een paar weken later lokten ze een aantal NSB'ers en landwachters naar de Helsluis in de Biesbosch, hier aan de overkant. Er zouden ergens onderduikers verstopt zitten, was hun verteld. Die zouden ze wel eens even van hun bed lichten. Bij de Helsluis liepen ze in een hinderlaag en in het vuurgevecht vallen onder de NSB'ers en landwachters 2 doden.

Een week later, op 16 mei 1944 komen er honderden zwaarbewapende Duitse soldaten Sliedrecht binnengereden. Bij de razzia kammen ze alle straten, auto's en bussen uit, op zoek naar jongens tussen de 18 en 25 jaar. Ze werden opgepakt, naar het plein voor de Grote Kerk gebracht en later die dag meegenomen. Waarheen? Voor hoe lang? Zouden ze nog terugkomen? Wat moesten ze gaan doen? Hun familie in onzekerheid achterlatend.

Na een periode van zes weken, waarin velen van hen onder erbarmelijke omstandigheden 12 uur per dag moesten werken, kwamen de meeste gijzelaars weer thuis. In die huizen was er een groot feest! Maar ze kwamen niet allemaal terug... Maar liefst 26 van hen zijn in de kampen of onderweg overleden en 2 jongens stierven kort na hun aankomst. In die huizen was verdriet. Veel van de teruggekeerde gijzelaars spraken er niet of nauwelijks over. Waarom niet? Wat hadden ze meegemaakt? Zo vaak weten we niet het hele verhaal achter deze jongens. En zo vaak weten we niet het hele verhaal achter onze medemensen, onze collega, onze klasgenoot, en hebben we ons oordeel snel klaar.

Geschiedenis van de tijd van de Tweede Wereldoorlog. Wat een indrukwekkende verhalen die de leerlingen van groep 8 elk jaar weer raken. Inmiddels leven we in Nederland al 81 jaar in vrijheid. Voor die vrijheid is een hoge prijs betaald! Mensen hebben hun leven gegeven, zodat wij in vrijheid konden leven.

Kijk eens goed om je heen. Wie zou er ouder zijn dan 81 jaar en heeft de oorlog meegemaakt? Wie is er ouder dan 90 jaar en heeft er nog herinneringen aan? De meeste van ons zijn jonger. En zeker jullie, kinderen uit groep 8a en 8b. Wij bespreken alle lessen over de tijd van wereldoorlogen. We staan stil

bij de struikelstenen in onze wijk op de plekken waar onschuldige Joodse kinderen en mensen werden opgepakt, omdat... Ja, waarom? Omdat ze Joods zijn! We staan stil bij de Merwederazzia in ons dorp, waar honderden onschuldige jongens werden opgepakt. Waarom? Omdat haat mensen aanzette tot wraak.

In die oorlogsjaren bepaalde de bezetter wat je mocht doen. Zij bepaalden ook wie gestraft moest worden. Dat ook velen onschuldige jongens en meiden slachtoffer werden, deed er blijkbaar niet zoveel toe.

Wij leven vandaag de dag, in het jaar 2026 in een onrustige wereld. Wij hebben er nauwelijks invloed op. Nauwelijks. Wel een beetje. Want u, jij en ik leven hier en nu. Met mensen om ons heen die we mogen leren waarderen. Verdraagzaam zijn en onze naasten liefhebben. Laten wij hier, in onze plaats, in onze straat, in onze klas dáárvoor gaan! Oog hebben voor elkaar en voorzichtig zijn met ons oordeel.

Want weet jij achter elke persoon het hele verhaal?